

„VARATI ILI NE VARATI, PITANJE JE SAD?“ O razlozima akademske nečestitosti

Haris Cerić

SAŽETAK: Iako je akademska nečestitost bila oduvijek u određenoj mjeri prisutna na visokoškolskim ustanovama širom svijeta, ona danas, od jedne incidentne pojave, prerasta gotovo u pravilo, odnosno doseže takve razmjere da poprima obilježja „epidemije“. Današnja Bosna i Hercegovina, sa svim svojim tranzicijskim boljkama – naakumuliranim društvenim, ekonomskim i političkim problemima koji generiraju atmosferu srozavanja svih etičkih standarda, gdje cilj opravdava sredstvo u općoj grabeži za zvanjima, titulama i društvenim pozicijama, predstavlja plodno tlo za sve učestaliju pojavu akademske nečestitosti na visokoškolskim institucijama, ali, što posebno zabrinjava, i na nižim nivoima obrazovanja. To je poražavajuća činjenica, ako se uzme u obzir da bi današnji studenti trebali postati lideri sutrašnjice. Namjena je ovoga teksta da razmotri, oslanjajući se pri tome na rezultate jedne nedavno provedene studije o akademskoj nečestitosti na univerzitetima u Bosni i Hercegovini, zašto i kako studenti varaju, te da ponudi neka rješenja u pogledu prevencije akademskog varanja i promocije akademskog integriteta.

Ključne riječi: *tranzicijska kriza, etički standardi, akademsko varanje/akademska nečestitost, akademski integritet*

"To Cheat or not to Cheat, That is the Question Now?" About the Reasons of Academic Dishonesty

ABSTRACT: Although academic dishonesty has always been to some extent present at the institutes of viscountries all over the world, today, from an incident, it almost converts to the rule, ie reaches such a scale to take on the characteristics of an "epidemic". Today, Bosnia and Herzegovina, with all its transitional afflictions - the accumulated social, economic and political problems that generate the atmosphere of the disillusionment of all ethical standards, where the goal justifies the means in the general occupation of vocations, titles and social positions, is a fertile ground for a more frequent occurrence of academic dishonesty in institutions of higher education, but, which is of particular concern, and in the lower levels of education. This is a defeating fact, given that today's students should become the leaders of tomorrow. It is tempting to consider this text, relying on the results of a recent study on academic dishonesty at universities in Bosnia and Herzegovina, why and how they deceive, and to offer some solutions to the prevention of academic cheating and the promotion of academic integrity.

Keywords: *transitional crisis, ethical standards, academic cheat/academic dishonesty, academic integrity*

TRANZICIJSKA KRIZA KAO GENERATOR SROZAVANJA ETIČKIH STANDARDA

Britanski filozof Simon Blackburn (2009) razlikuje fizičko od moralnog okruženja. Prema njegovom mišljenju, za razliku od fizičkog okruženja, koje je vidljivo i kojega smo svjesni, moralno okruženje, iako nevidljivo i često neosvješteno, daleko više utječe na naše mišljenje i ponašanje. Blackburn (2009, str. 1) definira moralno okruženje kao „ideje koje nas okružuju i usmjeravaju kako živjeti“. Dakle, iz moralnog okruženja deriviramo standarde za naše mišljenje, emocionalno i socijalno reagiranje, odnosno djelovanje općenito. Moralno okruženje utječe na nas, ali nam ne nameće koje ciljeve i vrijednosti trebamo imati u životu, već svaki pojedinac ima mogućnost izbora, odnosno procjene koji su to ciljevi i vrijednosti najbolji za njega.

Kakvo moralno okruženje je doprinijelo pojavi sve učestalijeg akademskog varanja na univerzitetima u

Bosni i Hercegovini? Zakonita je pojava da u postkonfliktnim i tranzicijskim zemljama, kakva je i Bosna i Hercegovina, uz opću društvenu, ekonomsku, političku i sigurnosnu neizvjesnost, dolazi do entropije moralnog okruženja, odnosno do relativizacije moralnih kriterija i srozavanja etičkih standarda jednoga društva. Posljedice toga vidljive su i osjetne u svim sferama života, tako da ni univerzitet u Bosni i Hercegovini nije ostao pošteđen raznovrsnih oblika deformacija u akademskoj kulturi, koje se ogledaju, između ostalog, u sve učestalijoj pojavi akademske nečestitosti. Mnogi studenti svjesno biraju da do diplome dođu koristeći se nelegalnim načinima polaganja ispita te različitim koruptivnim mehanizmima. Zašto to čine? Davno je italijanski politički filozof Niccolò Machiavelli rekao kako cilj opravdava sredstvo. A cilj je u ovom slučaju diploma, a ne znanje! Nastojanje da se po svaku cijenu dođe do diplome, gdje diploma postaje samoj sebi svrha, slikovito opisuje Slatina (1998, str. 18) kako slijedi: „Prvo se, dakle, odgoj reducira na obrazovanje,

a potom se iz obrazovanja istisne njegova moralna supstanca, 'obraz', da bi se ono lakše svelo na školovanje. Školovanje se potom reducira na nastavu, a ova na poduku, poduka na školsko učenje itd. Zato nije nikakva slučajnost što se i sama diploma pojavljuje kao pedagoški cilj. Zar nemamo historijske i empirijske pokaze kako se povećava vrijednost diplome, a smanjuje vrijednost znanja?!" Teško ćete se danas u Bosni i Hercegovini zaposliti zahvaljujući isključivo diplomu iza koje stoji znanje i kompetencija. Do zaposlenja se dolazi uglavnom posredstvom mreža ličnih poznanstava, nepotizmom, pripadnošću odgovarajućoj političkoj partiji, religiji, etniji i naciju. Samo vam je potreban taj komad papira, ta formalnost, koja se naziva diplomom. Svjesni su mnogi studenti, kako navodi Pavičević (vidjeti u: Ćurak, Cerić i Turčalo, 2016, str. 115), da partitokratska struktura predstavlja glavni biro za zapošljavanje, te im je u tom pogledu važno da što prije dođu do diplome. Kulturolog Ratko Božović govori o titulomaniji kao životnom stilu kojim se umnožavaju slabe tačke naše kulture, posebno obrazovanja. Božović (2017) objašnjava fenomen titulomanije na sljedeći način: „Najgore je kad se titula pojavljuje kao prikrivanje individualne praznine. Titulomanija u našoj sredini obznanjuje smiješnu ozbiljnost, gotovo sprdnju. To su one životne situacije - kad pojedinac nema ni autoriteta ni znanja, a ima značajan društveni status i društvena priznanja“.

Jasne su dugoročne posljedice trenda akademske nečestitosti. Akademska nečestitost nagrizala sistem obrazovanja, koji se bavi jednom specifičnom vrstom „proizvodnje“ – proizvodnjom stručnjaka i čovjeka, odnosno ljudskog kapitala. A ljudski kapital predstavlja jedan od najvažnijih faktora o kojima ovisi privredni rast jedne zemlje i odnosi se na doprinos obrazovanja na cjelokupni društveni razvoj, odnosno na ekonomsko blagostanje kako na individualnoj tako i na nacionalnoj razini (Pastuović, 1999). Činjenica je, bez kvalitetno obrazovanih stručnjaka i odgojenih pojedinaca nema ni progresa jedne zemlje u kulturalnom, društvenom, ekonomskom, političkom i inom smislu. A da u Bosni i Hercegovini ostajemo bez ljudskog kapitala svjedoči pojačani odljev mozgova, odnosno migracija visokoobrazovanih stručnjaka, naučnika i intelektualaca u inostranstvo. Podaci Svjetske banke pokazuju da je stopa emigriranja visokoobrazovanih pojedinaca iz Bosne i Hercegovine 23,9%, pri čemu je 11,1% medicinske struke, što je jedna od vodećih stopa u svijetu. To ne iznenađuje ako se uzme u obzir podatak da je po pitanju nezaposlenosti, koja se procjenjuje na preko 40%, Bosna i Hercegovina, vodeća u Evropi. U tom smislu, ovakvo obrazovanje bez zapošljavanja u Bosni i Hercegovini počinje sve više da nalikuje na, kako to Ulrich Beck (2001) metaforično opisuje, „avetinjsku željezničku stanicu“.

ŠTA JE AKADEMSKO VARANJE I ŠTA DOVODI DO NJEGA?

Svi oni koji rade na univerzitetu znaju da danas nije lahko studente uhvatiti u prepisivanju. Današnji studenti se, naime, ne oslanjaju samo na „tradicionalna“ pomagala u prepisivanju poput donova i puškica, već koriste sofisticiranu špijunsku tehnologiju – od bežičnih bubica u uhu preko kojih im neko sa bezbjedne udaljenosti diktira odgovore na pitanja, te

hemijskih olovaka sa kamerom i satova za prepisivanje. Pri tome, sva ova oprema se sasvim slobodno, bez ikakvih do sada poznatih zakonskih sankcija, prodaje i iznajmljuje putem najvećih online prodajnih stranica u Bosni i Hercegovini kao što su olx.ba i market.ba. Bez obzira što u iznajmljivanju i prodavanju ovih uređaja nesumnjivo ima elemenata krivičnog djela, policija i tužilaštva ništa ne poduzimaju.

Kako se iz ovoga dosad rečenog ne bi stekao dojam da se akademsko varanje odnosi samo na prepisivanje na pismenim ispitima, nužno je obrazložiti šta se sve ubraja u akademsko varanje:

„Najčešće se akademsko varanje povezuje sa prepisivanjem na pismenim ispitima što obuhvata sljedeća neprimjerena ponašanja studenata: šaptanje odgovora drugom studentu, prepisivanje od drugog studenta na ispitu bez njegovog znanja, prepisivanje od drugog studenta na ispitu uz njegovu dozvolu, korištenje digitalne tehnologije (npr. SMS) kako bi se uz pomoć nekoga drugog prepisivalo na ispitu, dobijanje pitanja ili odgovora od nekoga ko je već radio test, korištenje nedozvoljenih pisanih bilješki („donovi“, „puškice“) za prepisivanje na ispitu, korištenje elektronskih uređaja (mobilni telefon, tablet, notebook i sl.) za prepisivanje na ispitu, korištenje špijunskih uređaja – „bubica“, kamera i sl. za prepisivanje na ispitu uz pomoć nekoga drugog itd. Međutim, u najširem smislu, uzimajući u obzir prethodno navedena određenja, akademsko varanje podrazumijeva sve one namjerene i osviještene načine ostvarivanja prednosti u akademskom radu, koji se kose sa zakonskim regulama, etičkim normama i akademskim uzusima, i uključuje, pored prepisivanja na ispitima, i različite oblike plagijarizma, falsificiranje istraživačkih podataka i rezultata, koruptivne aktivnosti kao što su korištenje prijateljskih i rođaćkih veza te davanje materijalnih i nematerijalnih usluga u zamjenu za polaganje ispita“ (Ćurak et al., 2016, str. 16).

Što se tiče uzroka akademskog varanja, kako rezultati mnogih istraživanja ukazuju (Bowers, 1964; Davis, Drinan i Gallant, 2009; Hughes i McCabe, 2006; McCabe i Treviño, 1993; McCabe i Treviño, 1997; Whitley i Keith-Spiegel, 2001) faktori koji dovode do njega mogu biti individualni (personalni) ili situacioni (kontekstualni), a ne treba izuzeti i njihovo međusobno djelovanje. Individualni (personalni) faktori koji su povezani sa akademskom nečestitošću odnose se na karakteristike koje se tiču samog pojedinca - od demografskih obilježja (spol, dob, bračno stanje i sl.), kulturalnog, socijalnog i obrazovnog backgrounda, vjerovanja i opažanja, osobina ličnosti i obilježja ponašanja, radne etike i navika, inteligencije, motivacije, do lokusa kontrole. Situacioni (kontekstualni) faktori odnose se na sredinske, socijalne utjecaje koji dovode do pojave akademskog varanja, kao što su, na primjer, utjecaj kolega, pritisak zbog ocjena, odnos sa profesorima, postojanje kodeksa časti i jasne politike fakulteta vezane za sankcioniranje akademskog varanja i sl.

Maxel (2015) razmatra individualne i institucionalne faktore koji uzrokuju akademsko varanje i među n ubraja: neznanje studenata o tome šta jeste akademsko nepoštenje i kakve konsekvence ono podrazumijeva, neadekvatna pravna regulativa koja

tretira akademsku nečestitost, zloupotreba računara i interneta, nesankcioniranje prekršitelja, lijenost i nemarnost studenata, nedostatak akademskih vještina, razlike u studentskom jeziku, kulturalnom i obrazovnom backgroundu, želja za uspjehom, ograničenja softvera za antiplagijarizam i neuspješno mentorsko vođenje studenata od strane profesora.

McCabe, Butterfield i Trevino (2012) na temelju svojih dvodecenijskih istraživanja akademskog varanja dolaze do sljedećih ključnih rezultata i zaključak

- Navike varanja među studentima se vjerovatno razvijaju mnogo prije nego li dođu na fakultet. Većina onih koji namjeravaju upisati fakultet su u značajnoj mjeri izloženi kulturi varanja tokom svojih srednjoškolskih godina.
- Više od dvije trećine studenata priznaje da su učestvovali u nekim oblicima akademskog varanja u prethodnoj godini. Na temelju samoiskaza studenata uočljivo je da dolazi do nekih promjena u oblicima varanja na način da su neki u porastu (npr. zajedničko varanje), dok su neki u opadanju (npr. plagiranje pismenih radova, stoga što se ova praksa zamjenjuje internetskim plagijarizmom).
- Varanje je također rašireno i na postdiplomskim i stručnim studijima. Podaci pokazuju da je stepen varanja možda niži na određenim stručnim studijima (npr. pravo) i viši na drugim studijima (npr. biznis, farmacija, stomatologija).
- Veliki pomak desio se u pogledu stavova prema varanju i njegovom određenju među samim studentima. Time se može objasniti zbog čega opada stepen varanja u određenim oblicima samoiskaza studenata.
- Individualni i kontekstualni faktori jednako utječu na akademski integritet i ponašanja povezana sa varanjem. Među najjače kontekstualne utjecaje ubrajaju se neodobravanje varanja od strane kolega, ponašanje kolega povezano sa varanjem i čvrsto etičko okruženje.
- Duboko usađen i dobro primjenjen kod časti može igrati ključnu ulogu u stvaranju čvrstog etičkog okruženja. Međutim, snažno etičko okruženje moguće je kreirati i bez časti.

PREVENIRANJE AKADEMSKE NEČESTITOSTI I PROMOVIRANJE AKADEMSKOG INTEGRITETA

Akademski nečestitost nije prisutna samo u postkonfliktnim i tranzicijskim zemljama već isto tako pogađa i obrazovne sisteme uređenih zemalja. Međutim, ono po čemu se razlikuju uređene i neuređene zemlje u tretiranju ove pojave jeste pristup u prevenciji pojave akademskog varanja/nečestitosti i promociji akademskog integriteta, te u sankcioniranju ovakvog ponašanja ukoliko do njega dođe.

Kada se sagledaju sve destruirajuće društvene posljedice koje akademski nečestitost dugoročno proizvodi, zaista je začuđujuće koliko akademski i naučna zajednica u Bosni i Hercegovini posvećuje malo pažnje ovom ozbiljnom i sverastućem problemu. Tome svjedoči primjetan nedostatak istraživanja ove pojave kod nas.

Jedno od rijetkih dosadašnjih istraživanja akademskog varanja u Bosni i Hercegovini je ono koje

su, na uzorku od 293 studenta sa četiri fakulteta u BiH, proveli Čuljak, Šunjić i Ljubičić (2013) i u kojemu su došli do zaključka da su varanju skloniji studenti s višom orijentacijom na izbjegavanje rada, kao i oni koji percipiraju vrijednost studiranja manjom, da je učestalost varanja najviše povezana s odobravanjem takvog ponašanja od porodice, prijatelja i kolega studenata, te da veću važnost u objašnjenju akademskog varanja imaju kontekstualni faktori.

Drugo, mnogo opsežnije i sveobuhvatnije naučno fundirano istraživanje, kojem je u fokusu bilo pronaći odgovore na pitanja radi li se dovoljno na preveniranju akademskog varanja i promociji akademskog integriteta, te kakve su, ukoliko i postoje svugdje, mjere sankcioniranja ove pojave proveli su Ćurak et al. (2016). Rezultati ove studije su objavljeni pod naslovom *Nelegalni oblici stjecanja znanja na visokoškolskim institucijama u Bosni i Hercegovini: Studija socijalne deformacije u akademskoj kulturi*. S obzirom na to da je u ovome istraživanju, koje je rađeno na reprezentativnom uzorku od 500 studenata na četiri javna univerziteta u BiH, natpolovična većina ispitanih studenata (55%) na direktno pitanje da li su tokom studija varali na ispitu odgovorila potvrdno, razloga za zabrinutost itekako ima. Akademski nečestitost je toliko uzela maha na našim univerzitetima da se ne može više govoriti o incidentnom ponašanju već o široko rasprostrano ponašanju koje se ustalilo među studentskom populacijom. Toliko rasprostranjenom da možemo govoriti o akademskom varanju kao svojevrsnoj socijalnoj deformaciji (kako i podnaslov studije sugerira), „epidemiji“ (Desruisseaux, 1999) ili „rak rani univerzitetskog obrazovanja“ (Maxel, 2015).

Neki od najvažnijih nalaza do kojih se došlo u ovome istraživanju su sljedeći: (1) postoji povezanost između nivoa informiranosti o pravilnicima o disciplinskim mjerama za varanje na ispitima i godine studija (studenti prve godine češće su manje informirani o pravilnicima nego studenti viših godina studija); (2) najviše informacija o posljedicama varanja na ispitima, studenti dobijaju od nastavnog osoblja, odnosno profesora i asistenata, zatim drugih studenata te web stranica fakulteta; (3) uočeno je da godina studija statistički značajno utječe na pojavu plagijarizma u pisanim zadacima, plagijarizma u završnim radovima, falsificiranja istraživačkih radova i rezultata, te varanja na testovima i drugim vidovima ispita; (4) studenti sa ispodprosječnim uspjehom češće su spremni da radove drugih studenata predstave kao vlastite, da prepisuju od drugog studenta na ispitu bez njegovog znanja ili uz njegovu dozvolu, te da koriste nedozvoljene pisane bilješke za prepisivanje na ispitu; (5) studenti starijih godina studija spremniji su na mogućnost prijave učenog akademskog varanja; (6) akademski varanje prisutnije je među studentima viših godina studija, što se može objasniti njihovim iskustvom odsustva jasne politike sankcioniranja ove pojave na univerzitetima, ali i popustljivosti akademskog osoblja kao odgovor na pritisak studenata da okončaju studij; (7) studenti se skoro nikada ne odlučuju na prijavu akademskog varanja; (8) u percepciji studenata glavni razlog za varanje na ispitima je previše ispita u isto vrijeme; (9) najveći stepen odobravanja studenti koji su varali na ispitu nalaze kod svojih kolega sa studija, zatim kod bliskih prijatelja; (10) studenti smatraju da su najčešći

načini na koje akademsko osoblje doprinosi varanju na ispitima njihova nezainteresovanost za akademska postignuća studenata (51,8%), protekcija prilikom ocjenjivanja (48,9%) te nerealni zahtjevi (44,1%); (11) studenti s nižim prosjekom ocjena većinom smatraju da se obrazovanje loše vrijeduje u društvu; (12) svaki četvrti student smatra da uspjeh na studiju nije ključni kriterij pri zapošljavanju, dok je desetina ispitanih spremno pribjeći i korupciji da dobije posao za koji je konkurirao; i (13) kao najvažniju društvenu vrijednost ispitanici su naveli poštenje, zatim na drugom mjestu su naveli znanje, treća društvena vrijednost po važnosti jeste čast, dok je otpornost na korupciju rangirana na četvrto mjesto.

Krajnje je vrijeme da se svi odgovorni subjekti (o šire društvene zajednice, univerziteta, univerzitetskih nastavnika, studenata) konačno trgnu i urade nešto u cilju „izliječenja“ od ove narastajuće društvene patologije, koja direktno i indirektno destruiira naše društvo.

U tom smislu, Ćurak et al. (2016) nude sljedeće preporuke za prevenciju akademskog nepoštenja i razvoj akademskog integriteta:

1. neophodno je na univerzitetima uvesti pisani kod časti, koji će studenti potpisivati prilikom upisa na studij.
2. javno obrazovanje nužno je tretirati kao razvojnu komponentu a ne potrošnju.
3. stvoriti zakonske uvjete da univerziteti i njegove članice mogu na legalan način spriječavati prevare koje su rezultat tehnološkog i inovacijskog progressa.
4. potrebno je u pitanjima obrazovanja uspostaviti minimum konsenzualnih akademskih uzansi a koje bi se odnosile na sve univerzitete podjednako.
5. razvijanje kritičkog mišljenja studenata.
6. permanentno isticanje i društveno nagrađivanje najboljih studenata/ica, znanstvenika/ica, uz njihovu adekvatnu javnu promociju.

ZAKLJUČAK

Budući da mnoga istraživanja pokazuju da je varanje u prošlosti pouzdan prediktor budućeg neetičnog ponašanja, te da će se oni koji su varali za vrijeme studija vjerovatno neetično ponašati i na svojim radnim mjestima u izvršavanju profesionalnih zadaća, jasne su šire, društvene posljedice akademskog varanja. Ovo je pojava na koju se ne smiju zatvarati oči. Jedini način da se suzbije neetično ponašanje studenata, ali i akademskog osoblja, na našim univerzitetima jeste da se ovim problemom ozbiljno počnu baviti i jedni i drugi – dakle, i akademsko osoblje i studenti. Od akademske i naučne zajednice se očekuje da naučno pristupaju ovom fenomenu, da ga istražuju, potiču akademsku debatu u vezi s njim i predlažu načine za njegovo preveniranje i suzbijanje, dok se od studenata očekuje da iznova preispituju svoja etička mjerila i standarde, preuzimaju odgovornost za buduće profesionalne i društvene uloge, te teže svakovrsnoj izvrsnosti. Stoga

bih, na kraju, hamletovsku dilemu iz naslova teksta, dodatno pojačao jednim pitanjem koje upućujem svim bivšim i sadašnjim studentima koji odobravaju i(li) čak i sami pribjegavaju ili su pribjegavali akademskom varanju, te profesorima koji prećutno iz raznih razloga odobravaju akademsku nečestitost: „Koliko vas bi danas-sutra bilo spremno povjeriti vlastito dijete učitelju ili pedijatru za kojeg znate da je završio studij na sumnjiv način?!?“

LITERATURA

- Beck, U. (2001). *Rizično društvo*. Beograd: Filip Visnjić.
- Blackburn, S. (2009). *Ethics: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press Inc.
- Bowers, W. J. (1964). *Student dishonesty and its control in college*. New York: Bureau of Applied Social Research, Columbia University.
- Božović, R. (2017, januar 7). Najvažnija sposobnost jeste ustati i uspraviti se kad se padne. (Z. Marković, Intervjuer). *ORIGINAL magazin*, 16.
- Čuljak, A., Šunjić, M. i Ljubičić, A. (2013). Motivacijske odrednice varanja u akademskom kontekstu. *Zbornik radova Kongresa psihologa Bosne i Hercegovine*, 3, 273-284.
- Ćurak, N., Cerić, H. i Turčalo, S. (2016). *Nelegalni oblici stjecanja znanja na visokoškolskim institucijama u Bosni i Hercegovini: Studija socijalne deformacije u akademskoj kulturi*. Sarajevo: Atlantska inicijativa.
- Davis, S. F., Drinan, P. F., & Gallant, T. B. (2009). *Cheating in school: What we know and what we can do*. Chichester, U.K.; Malden, MA: John Wiley & Sons.
- Desruisseaux, P. (1999). Cheating is reaching epidemic proportions worldwide, researchers say. *The Chronicle of Higher Education*, 45(34), A45.
- Maxel, O. J. M. (2015). *Plagiarism and Academic Dishonesty the Cancer of University Education*. Saarbrücken, Germany: LAMBERT Academic Publishing.
- McCabe, D. L., Butterfield, K. D., & Trevino, L. K. (2012). *Cheating in college: Why students do it and what educators can do about it*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- McCabe, D. L., & Treviño, L. K. (1993). Academic dishonesty: Honor codes and other contextual influences. *Journal of Higher Education*, 64(5), 522-538.
- McCabe, D. L., & Treviño, L. K. (1997). Individual and contextual influences on Academic Dishonesty: A multi-campus investigation. *Research in Higher Education*, 38(2), 388.
- Pastuović, N. (1999). *Edukologija: Integrativna znanost o sustavu cjeloživotnog obrazovanjai odgoja*. Zagreb: Znamen.
- Slatina, M. (1998). *Nastavni metod: prilog pedagoškoj moći suđenja*. Sarajevo: Filozofski fakultet.
- Whitley Jr, B. E., & Keith-Spiegel, P. (2001). Academic integrity as an institutional issue. *Ethics & Behavior*, 11(3), 325-342.
- Hughes, J. M. C. & McCabe, D. L. (2006). Understanding academic misconduct. *Canadian Journal of Higher Education*, 36(1), 49-63.

INFORMACIJE O AUTORU

Haris Cerić

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu

Bosna i Hercegovina

e-mail: haris.ceric@fpn.unsa.ba